2024/779

8.3.2024

KOMISJONI SOOVITUS (EL) 2024/779,

26. veebruar 2024,

mis käsitleb kaitstud ja vastupidavat merekaablitaristut

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 292,

ning arvestades järgmist:

(1) Töötav internet ja rahvusvaheline ühenduvus on liidu ja liidu majanduse konkurentsivõimelise digiülemineku seisukohast nii majanduslikult kui ka ühiskondlikult üha olulisemad. Euroopa digisuveräänsuse saavutamise kontekstis on merekaablitaristu seega üldise internetisüsteemi oluline element, kuna lõviosa rahvusvahelisest andmeliiklusest toimub merekaablite kaudu. Paljud liidu saared, sealhulgas kolm ELi kuuluvat saareriiki, samuti liidu äärepoolseimad piirkonnad ning ülemeremaad ja -territooriumid sõltuvad oma liidusiseses suhtluses samahästi kui täielikult neist veealustest kaablitest. Praeguses suurenenud ohtude ja pahatahtlike inimtekkeliste julgeolekuprobleemide kontekstis ning arvestades sellega, et selle taristu objektid on omavahel seotud ja piiriülesed, pööravad valitsused igas ilmanurgas suurt tähelepanu nende võimalikule sõltuvusele kesksetest kaabitest, kuna koordineeritud rünnakute puhul võivad veealuste kaablite kaudu käiva side süsteemsel ja ulatuslikul katkemisel olla äärmiselt tõsised tagajärjed.

(2) Liikmesriigid on kinnitanud vajadust liidu tasandi meetmete järgi. 9. märtsil 2022 Neversis esitatud üleskutses ([1]) tõdeti, et selline elutähtis taristu nagu telekommunikatsioonivõrgud ja digiteenused on liidu ühiskonna paljude kriitiliste funktsioonide jaoks strateegiliselt tähtis ning et tegu on ühe peamise küberrünnete sihtmärgiga.

(3) Neversi üleskutse alusel korraldas võrgu- ja infoturbe koostöörühm komisjoni ja Euroopa Liidu Küberturvalisuse Ameti (edaspidi „ENISA“) toetusel ning elektroonilise side Euroopa reguleerivate asutuste ametiga konsulteerides sidetaristu ja -võrkude, sealhulgas merekaablite kõrgetasemelise riskihindamise. Riskihindamise käigus leiti, et peamisteks ohtudeks on merekaablite vastu suunatud füüsilised ründed/sabotaaž ning selliste merekaablite voolukatkestused, mis kasutavad repiitereid. Nende ohtude ja mitme väljaselgitatud nõrkuse põhjal töötasid liikmesriigid välja riskistsenaariumite paketi, millel on ELi seisukohast strateegiline tähtsus. Muu hulgas käsitletakse neis riski, et tarnijat, turbeteenuseosutajat või merekaablit mõjutab kolmas riik, ja digitaristu, sealhulgas merekaablite vastu suunatud koordineeritud füüsilise ründe/sabotaaži riski.

(4) Nõukogu 2022. aasta detsembrikuises soovituses, mis käsitleb kogu liitu hõlmavat koordineeritud lähenemisviisi elutähtsa taristu toimepidevuse tugevdamisele, ([2]) (edaspidi „elutähtsa taristu toimepidevuse soovitus“) on esitatud liidu ja riikliku tasandi sihipärased meetmed paremaks valmisolekuks, kiiremaks reageerimiseks ja rahvusvaheliseks koostööks. Eelkõige keskenduvad meetmed märkimisväärse piiriülese tähtsusega elutähtsale taristule konkreetsetes kesksetes sektorites nagu energeetika, transport, kosmos ja digitaristu.

(5) Soovituses kutsus nõukogu komisjoni üles korraldama merealuste sidekaablite vastupidavuse teemal põhjaliku uuringu ning konsulteerima asjakohaste sidusrühmade ja ekspertidega seoses sobilike meetmetega võimalike merealust taristut puudutavate märkimisväärsete intsidentide puhuks. Komisjon on korraldanud selleteemalised uuringud ja esitab liikmesriikidele oma järeldused sobilikul konfidentsiaalsuse tasemel. Käesoleva soovitusega tahetakse elutähtsa taristu toimepidevuse soovitust täiendada ja toetada.

([1]) https://presse.economie.gouv.fr/08-03-2022-declaration-conjointe-des-ministres-de-lunion-europeenne-charges-du-numerique-et-des-communications-electroniques-adressee-au-secteur-numerique/.

([2]) Nõukogu 8. detsembri 2022. aasta soovitus, mis käsitleb kogu liitu hõlmavat koordineeritud lähenemisviisi elutähtsa taristu toimepidevuse tugevdamise suhtes, 2023/C 20/01 (ELT C 20, 20.1.2023, lk 1).

(6) 2023. aasta juunikuises ühisteatises Euroopa majandusjulgeoleku strateegia kohta ([3]) pandi ette hinnata elutähtsa taristu füüsilist ja küberturvalisust ähvardavaid riske ka edaspidi nõukogu 8. detsembri 2022. aasta soovituse kohaselt ja määratleti merekaablid nende riskide kontekstis elutähtsa taristuna. 2023. aasta aruandes digikümnendi olukorra kohta ([4]) soovitas komisjon liikmesriikidel suurendada jõupingutusi, sealhulgas vajalike investeeringute kaudu, et tagada Euroopa digitaristute, eelkõige tuumiktaristu ja merekaablite turvalisus ja vastupidavus.

(7) Euroopa Ülemkogu 27. oktoobri 2023. aasta järeldustes rõhutati vajadust võtta tõhusaid meetmeid elutähtsa taristu vastupidavuse ja turvalisuse suurendamiseks, toonitades samuti tervikliku ja koordineeritud lähenemise tähtsust. Kõige sellega arvestades on oluline, et liit tegeleks nende küsimustega kiiresti.

(8) Käesoleva soovituse alusel meetmeid võttes peaksid liikmesriigid juhul, kui see on nõutav ja kohane, tegutsema kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/1972 (edaspidi „Euroopa elektroonilise side seadustik“), ([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2022/2555 (edaspidi „küberturvalisuse 2. direktiiv“) ([6]) ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2022/2557 (edaspidi „elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiiv“) ([7]) vastavate sätete, kohustuste ja mehhanismidega.

(9) Küberturvalisuse 2. direktiiviga (millega asendatakse Euroopa elektroonilise side seadustiku sätted võrkude ja teenuste turvalisuse kohta ning nende sätete rakendamise ja jõustamise kohta (Euroopa elektroonilise side seadustiku artiklid 40 ja 41)) antakse liikmesriikidele volitused võtta poliitikameetmeid avatud interneti avaliku tuuma üldise kättesaadavuse, tervikluse ja konfidentsiaalsuse, sealhulgas vajaduse korral merealuste sidekaablite küberturvalisuse säilitamiseks. Küberturvalisuse 2. direktiivi artikli 23 kohaselt tuleks merealuseid sidekaableid mõjutavatest intsidentidest teatada pädevale küberturbe intsidentide lahendamise üksusele või pädevale asutusele. Vajaduse korral tuleks merealuste sidekaablite küberturvalisust arvesse võtta liikmesriikide küberturvalisuse strateegias, mis peaks hõlmama võimalike küberturvalisuse riskide kaardistamist ja leevendusmeetmeid, et tagada nende kaitse kõrgeimal tasemel.

(10) Elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiivi eesmärk on tagada, et eluliselt tähtsate ühiskondlike funktsioonide või majandustegevuse jätkumise seisukohast oluliste teenuste osutamine siseturul toimuks direktiiviga hõlmatud 11 sektoris takistamatult. See tähendab muu hulgas selliseid teenuseid osutavate kriitilise tähtsusega üksuste füüsilise vastupidavuse suurendamist. Elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiivis käsitletakse digitaristu sektorit seoses selle sektori elutähtsa teenuse osutajate määratlemise, riiklike strateegiate vastuvõtmise, liikmesriikide tehtava riskihindamise ja liikmesriikide meetmetega nende poolt kriitilisena määratletud üksuste toetuseks.

(11) ELi merendusjulgeoleku strateegias ([8]) rõhutatakse, et suurenenud on elutähtsa meretaristu – sealhulgas merekaablite – vastu suunatud kuritahtlike rünnakute oht, ja pannakse ette meetmed sellise taristu vastupidavuse ja kaitse parandamiseks.

(12) Nagu rõhutati ELi julgeolekuliidu strateegia rakendamise kuuendas eduaruandes, on EL hakkama saanud epohhiloova seadusandluse kujundamisega igas valdkonnas alates elutähtsa teenuse osutajate kaitsest kuni küberkerksuse suurendamiseni. Samal ajal aga muutub julgeolekuohtude maastik Euroopas ja liidu naabruses pidevalt, mis tähendab, et alati on vaja säilitada valvsus ja olla kõigiti valmis astuma vastu elutähtsat taristut ähvardavatele uutele ohtudele nii virtuaalses kui ka „päris“ maailmas.

([3]) Ühisteatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule ja nõukogule „Euroopa majandusjulgeoleku strateegia“ (JOIN(2023) 20 final, 20.6.2023).

([4]) 27. septembri 2023. aasta aruanne digikümnendi olukorra kohta, https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news-redirect/798346.

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/1972, millega kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik (ELT L 321, 17.12.2018, lk 36).

([6]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta direktiiv (EL) 2022/2555, mis käsitleb meetmeid, millega tagada küberturvalisuse ühtlaselt kõrge tase kogu liidus (küberturvalisuse 2. direktiiv) (ELT L 333, 27.12.2022, lk 80).

([7]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta direktiiv (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2008/114/EÜ (ELT L 333, 27.12.2022, lk 164).

([8]) Nõukogu 24. oktoobri 2023. aasta järeldused, milles käsitletakse ELi merendusjulgeoleku muudetud strateegiat ja selle tegevuskava, https://www.consilium.europa.eu/media/67499/st14280-en23.pdf.

(13) Käesoleva soovituse eesmärk on soodustada ELi tasandi sünergiat, et suurendada merekaablitaristu turvalisust ja vastupidavust. Selles on soovitused nii konkreetsete meetmete kohta, millega hinnata ja parandada liidu ja liikmesriikide vahelist koordineerimist olemasoleva ja uue merekaablitaristu turvalisuse ja vastupidavuse vallas, kui ka toetuse kohta sellise taristu ühiseks kasutuselevõtuks või olulisel määral laiendamiseks üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektide raames.

(14) Merekaablitaristusse kuulub lisaks kaablitele ka nende paigaldamise, käitamise, hoolduse ja remondiga seotud taristu, nagu merekaabli maabumiskohad ja selle maa peal asuvad osad, mis on nendega ühendatud (nt maismaateed rannikul asuvate sidekaevude juurest maabumiskohtadeni, andmekeskused või ühenduspunktid), remondikeskused, samuti kaablipaigaldus-, -hooldus- ja -remondilaevad.

(15) Komisjon on ametis sellega, et kutsuda kokku merekaablitaristu mitteametlik eksperdirühm (edaspidi „eksperdirühm“) komisjoni 30. mai 2016. aasta otsuse C(2016) 3301 ([9]) tähenduses; see koosneb liikmesriikide ametiasutuste esindajatest ning annab komisjonile nõu ja pakub talle oskusteavet käesoleva soovituse järelmeetmete võtmisel, eriti järgmistes küsimustes:

— soodustada kiiret ja tõhusat teabevahetust liikmesriikide, komisjoni ja Euroopa välisteenistuse vahel ning käsitleda seejuures merekaablitaristu turvalisust, vastupidavust ja rahastamist omavahel tihedalt seotuna;

— koostada olemasoleva merekaablitaristu kohta riiklike kaartide alusel ELi tasandi kaart ja ajakohastada seda vähemalt kord aastas;

— kontrollida kaardistamist ja riiklikke riskihindamisi, et selgitada välja, milline teave puudub;

— teha ettepanekuid puuduva teabe lisamise meetmete kohta ja panna ette metoodika, mille abil koondada lisateave ja juba tehtud hindamiste tulemused, eesmärgiga luua lähtealus üleliiduliseks riskide, nõrkuste ja sõltuvuste hindamiseks;

— korraldada üleliiduline merekaablitaristu riskide, nõrkuste ja sõltuvuste koondhindamine, mille tulemuseks peaksid olema ettepanekud leevendusmeetmete võtmiseks;

— esitada käesolevas soovituses loetletud kriteeriumitele vastavate strateegiliste üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektide esialgne loetelu;

— luua alus selleks, et tegutseda mitmepoolsetes ja mitut sidusrühma kaasavates mõttevahetustes koordineeritud lähenemisviisi alusel;

— arutleda võimaluste üle võtta kasutusele ja lasta käiku novaatorlikud lahendused merekaablitaristut ähvardavate ohtude avastamiseks ja vältimiseks, eriti tuginedes ELi rahastusega projektide tulemustele;

— arendada merekaablite hooldus- ja remondisuutlikkust.

(16) Eksperdirühm kutsub kokku vajalikud eksperdid, toimib turvalise liikmesriikidevahelise koordineerimisplatvormina ning annab komisjonile nõu ja pakub talle oskusteavet, täiendades rolle ja ülesandeid, mis on küberturvalisuse 2. direktiiviga asutatud võrgu- ja infoturbe koostöörühmal ning elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiiviga asutatud elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse koostöörühmal. Eksperdirühm peaks soodustama liikmesriikide ja komisjoni kiiret ja tõhusat teabevahetust käesoleva soovituse kohaldamisalasse kuuluvatel teemadel. Selleks et merekaablitaristu turvalisust, vastupidavust ja rahastamist puudutavad küsimused oleksid omavahel tihedalt seotud, peaksid eksperdirühma kuuluvad liikmesriigid korrapäraselt ja vajadust mööda nõu pidama, uut teavet vahetama ja tegema tihedat koostööd võrgu- ja infoturbe koostöörühma, elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse koostöörühma, liidu rahastamisprogrammide riiklike komiteede, kolmandate riikide ametiasutuste, avaliku sektori arengupankade ja finantsasutuste, tegevusharu esindajate ja muude sidusrühmadega. Selline koostöö peab toimuma osalevate rühmade, komiteede ja ametiasutuste vastavate volituste piires. Konsultatsioonid liidu rahastamisprogrammide riiklike komiteede ning avaliku sektori arengupankade ja finantsasutustega oleksid ennekõike suunatud sünergia ärakasutamisele ning rahaliste vahendite koondamisele. Teavet tuleks vahetada sobilikul konfidentsiaalsuse tasemel.

([9]) C(2016) 3301.

(17) Võttes arvesse, kui oluline on saavutada merekaablitaristu kõrgetasemeline küberturvalisus ja füüsiline julgeolek sõltumata selle omanikust, kutsutakse käesoleva soovitusega liikmesriike üles võtma meetmeid, et tagada merekaablitaristuettevõtjate vastavus kõige rangematele turvanõuetele (sealhulgas vajaduse korral sõjandusvaldkonnas kehtivatele nõuetele).

(18) Merekaablitaristu kõrgetasemelise küberturvalisuse ja füüsilise julgeoleku tagamiseks tuleks liikmesriike kutsuda koguma vastavat teavet ([10]) kas ettevõtjate esindusorganisatsioonidelt või vajaduse korralt üksikutelt ettevõtjatelt, kes kuuluvad nende jurisdiktsiooni. Sellist teavet tuleks kasutada kõigi asjaomaste liikmesriikide merekaablitaristu kaardi koostamiseks, täiendamiseks ja ajakohastamiseks. Igasuguse teabevahetuse puhul tuleks säilitada teabe konfidentsiaalsus ning kaitsta asjaomaste üksuste turvalisust ja ärihuve.

(19) Riigi tasandil tuleks korraldada ja lõpule viia merekaablitaristu riskide, nõrkuste ja sõltuvuste hindamine, kuna tegu on olulise etapiga üleliidulise koondhinnangu koostamisel. Seejuures tuleks lähtuda juba toimunud ja kogu ELi hõlmavatest riskihindamistest, eriti neist, mis on toimunud vastavalt Neversi üleskutsele, ELi kübervaldkonna positsiooni käsitlevatele nõukogu järeldustele ja – mis puudutab 5G-võrkude küberturvalisust – komisjoni soovitusele (EL) 2019/534 ([11]). Riikliku hindamise raames tuleks kaardistada olemasolevad ja kavandatud taristuobjektid. Liikmesriigid peaksid küberturvalisuse 2. direktiivi rakendades veelgi karmistama taristu tundlike osade tarnijatele ja käitajatele kehtivaid riigisiseseid nõudeid.

(20) Et suurendada valmisolekut ja esitada teavet tulevasteks liidu tasandi koordineeritud riskihindamisteks, tuleks kutsuda liikmesriike üles korraldama merekaablitaristut käitavate üksuste korrapärast stressitestimist. Selliste stressitestide abil saaks hinnata üksuste vastupidavust eri stsenaariumite korral.

(21) Merekaablitaristu puhul tuleks pidada vajalikuks selle võimalikult kiiret loomist, uuendamist ja hooldamist, millega kaasneks minimaalne halduskoormus. Sel põhjusel tuleks kutsuda liikmesriike üles menetlema sellise taristu projekteerimise, soetamise, paigaldamise, käitamise, hoolduse ja remondiga seotud taotlusi veebipõhiselt ja võimalikult kiiresti. Liikmesriikidele tuleks selgitada, kui kasulik on määrata loamenetlustega tegelev ja neid koordineeriv asutus. See asutus peaks nimetama ühtse kontaktpunktina toimiva koordinaatori. Lisaks sellele tuleks juhul, kui see on vajalik nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ([12]) ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/60/EÜ ([13]) kohase erandi tegemiseks, käsitada sellise taristu projekteerimist, soetamist, paigaldamist, käitamist, hooldust ja remonti ülekaaluka avaliku huvina nende direktiivide tähenduses, tingimusel et ülejäänud nende sätetes sisalduvad tingimused on täidetud. See ei piira muude liidu keskkonnaalaste õigusaktide kohaldamist ega rakendamist.

(22) Liikmesriike tuleks kutsuda tegema koostööd merekaablitaristu hooldus- ja remondisuutlikkuse loomisel.

(23) Lisaks digiteenuste osutamiseks kasutatava füüsilise ja digitaristu käimasolevatele ja kavandatud riskianalüüsidele tuleks vajalikuks pidada ka spetsiifilisi merekaablitaristuga seotud riskianalüüse ja võimalike leevendusmeetmete väljatöötamist. Eksperdirühmal palutakse aidata komisjonil korraldada tihedas koostöös võrgu- ja infoturbe koostöörühma ning elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse koostöörühmaga ja ENISA toetusel üleliiduline merekaablitaristu riskide, nõrkuste ja sõltuvuste koondhindamine, mis hõlmaks nii merekaablitaristu ja selle tarneahelate küberturvalisust kui ka nende füüsilist julgeolekut. Koondhindamise võiks tugineda juba toimunud

([10]) Näiteks teede asukohatuvastus, kaabli tehniline kirjeldus jne.

([11]) Komisjoni 26. märtsi 2019. aasta soovitus (EL) 2019/534 „5G-võrkude küberturvalisus“ (ELT L 88, 29.3.2019, lk 42).

([12]) Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.7.1992, lk 7).

([13]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiiv 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik (EÜT L 327, 22.12.2000, lk 1).

riskihindamistel, ennekõike neil, mis on tehtud merekaablitaristu ja selle tarneahelate küberturvalisuse ja füüsilise julgeoleku kohta riikide tasandil, ja neil, mis on toimunud Neversi üleskutse ja ELi kübervaldkonna positsiooni käsitlevate nõukogu järelduste kontekstis ning – seoses 5G-võrkude küberturvalisusega – vastavalt soovitusele (EL) 2019/534. Koondhinnangu tulemusena võidakse esitada riigi ja/või liidu tasandi soovitusi, sealhulgas teha ettepanekuid leevendusmeetmete kohta.

(24) Esimeses etapis võiks eksperdirühm aidata komisjonil läbi vaadata riiklikud riskihindamised, et selgitada välja teave, mille puudumisel ei saaks koostada üleliidulist riskide, nõrkuste ja sõltuvuste koondhindamist, eriti mis puudutab suure riskiga tarnijaid, ning vaadata läbi liikmesriikide kaardistatud teabe olemasolevate ja kavandatud merekaablitaristuobjektide kohta (sh kaablitaristu asukoht, jõudlus, tehnilised näitajad ja omanikud), samuti füüsiliste ja loogiliste kihtide koosmõju. Eksperdirühm võiks aidata komisjonil koostada olemasoleva merekaablitaristu kohta riiklike kaartide alusel ELi tasandi kaardi ja ajakohastada seda vähemalt kord aastas. Hindamisel tuleks käsitleda seoseid muu elutähtsa taristuga, ennekõike elektrikaablite, gaasijuhtmete ja avamere taastuvenergia rajatistega, samuti muu telekommunikatsioonitaristuga ([14]). Mittetundlikke kaardistamisandmeid võib jagada vastavate taristu teabepunktidega näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/61/EL ([15]) (lairibaside võrkude kasutuselevõtukulude vähendamise meetmete direktiiv) ja tulevase gigabititaristu määruse kontekstis.

(25) Teises etapis kutsutakse eksperdirühma üles tegema ettepanekuid puuduva teabe lisamise meetmete ja sellise metoodika kohta, mille abil ühendada lisateave olemasolevate hindamiste käigus saadud teabega ja luua nii lähtealus üleliiduliseks riskide, nõrkuste ja sõltuvuste hindamiseks.

(26) Kolmandas etapis kutsutakse eksperdirühmi üles kasutama eelmises etapis määratletud metoodikat selleks, et koostada merekaablitaristu üleliiduline koondkaart ning korraldada merekaablitaristu riskide, nõrkuste ja sõltuvuste koondhindamine, eriti mis puudutab suure riskiga tarnijaid. Hindamise raames tuleks esitada ettepanekud leevendusmeetmete kohta, sealhulgas selle kohta, milliseid riske, nõrkusi ja sõltuvusi oleks vastavalt käesolevale soovitusele võimalik maandada üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektidega, et kõrvaldada strateegilise tähtsusega lüngad ja luua uusi ühendusi, mis suurendaksid vastupidavust ja vähendaksid riske. Muu hulgas kaalutaks selles etapis võimalusi ühtlustada stressiteste, näiteks seoses reageerimis- ja remondiaegadega, aga ka intsidentidele reageerimise ja remonditööde suutlikkuse korraldusega nii tsiviil- kui ka sõjandusvaldkonnas ning üle riigi välis- ja ka sisepiiride.

(27) Eksperdirühm peaks olema koht, kus liikmesriigid vahetavad omavahel ja komisjoniga teavet ning teevad koostööd, et selgitada välja kehtiva õigusraamistiku võimalikud lüngad ja saavutada sünergia. Muu hulgas võiks vahetada teavet olukorrateadlikkuse, intsidentide ja neile reageerimise kohta, samuti käibelolevate heade tavade kohta. Teavet tuleks vahetada regulaarselt ja korrastatult ning sobilikul konfidentsiaalsuse tasemel, sealhulgas salastatult, kui see on vajalik. Juhtumipõhiselt peaks olema võimalik kaasata kolmandaid riike, näiteks kahepoolsete rahvusvaheliste lepingute kontekstis.

(28) Käesoleva soovituse eesmärk on soodustada merekaablitaristu kasutuselevõttu või olulisel määral laiendamist üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektide raames ja kooskõlas liidu õiguse, sealhulgas riigiabi eeskirjadega. Selle eesmärgi saavutamiseks on oluline, et liikmesriike kutsutaks üles tegema eksperdirühma vahendusel koostööd komisjoniga, et aidata komisjonil teha ettepanek selliste strateegiliste üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektide loetelu kohta, mis vastavad mitmele käesolevas soovituses nimetatud kriteeriumile.

([14]) Näiteks tuleks arvesse võtta elutähtsa taristu toimepidevuse soovituse alusel energeetikasektoris korraldatud stressiteste.

([15]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/61/EL kiire elektroonilise side võrkude kasutuselevõtukulude vähendamise meetmete kohta (ELT L 155, 23.5.2014, lk 1).

(29) Eespool mainitud üleliidulise koondhindamise põhjal kutsutakse eksperdirühma üles tegema ettepaneku üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektide loetelu kohta ja selle kohta, mis viisil aitaksid need projektid kõrvaldada väljaselgitatud lünki, riske, nõrkusi ja sõltuvusi kogu ELi seisukohast. Kui vastavad alussätted seda võimaldavad, võiks loetelu koostamisel lähtuda liidu rahastamisprogrammidest, mille kohaldamisalasse need projektid kuuluvad, ennekõike Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2021/1153 ([16]) (edaspidi „Euroopa ühendamise rahastu määrus“), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2021/1529 ([17]) (edaspidi „IPA III määrus“) ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2021/241 ([18]) (edaspidi „taaste- ja vastupidavusrahastu määrus“), ning struktuurifondidest. Vajaduse korral võiks seda loetelu kajastada alusaktides või nende lisades, kasutades delegeeritud õigusakte, nagu seda on näiteks tehtud Euroopa ühendamise rahastu määruse puhul. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/947 ([19]) (edaspidi „naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „Globaalne Euroopa“ määrus“) kohased kaalutlused ei tohiks tingida viivitusi projektides, mis on strateegia „Global Gateway“ raames juba välja töötatud.

(30) Üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektide väljaselgitamisel võiks lähtuda järgmistest kriteeriumitest. Kõigepealt peaks olema täidetud eeltingimus, et kaardistamise käigus on tõendust leidnud lüngad merekaablitaristus, sealhulgas vajadus seada sisse uued või alternatiivsed ja turvalised marsruudid või suurendada olemasoleva merekaablitaristu läbilaskevõimet või vastupidavust. Lisaks peaks üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektide mõjul oluliselt suurenema merekaablitaristu tarneahelate turvalisus. Peale selle peaks üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektidel olema liidu ja liidu liikmesriikide huvide seisukohast geostrateegiline tähtsus ning nad peaksid rahuldama ühenduvusvajadusi, mis on seotud liiga suure riskiga selleks, et kasutada selleks pelgalt erainvesteeringuid.

(31) Strateegiliste projektide puhul potentsiaalselt arvessevõetavate rakenduskriteeriumite hulgas on sellise märkimisväärse uue investeeringu tagamine, millega kaasneb märgatav uus suutlikkus turvalisuse, tulemusnäitajate, vastupidavuse, tarneahelate turvalisus ja kestlikkuse seisukohast. Tulemusnäitajate paranemine puudutaks eriti andmete läbilaskevõimet ja latentsusaega. Turvalisuse ja vastupidavuse suurenemise puhul analüüsitaks projekti füüsilise ja loogilise liiasuse ulatust, kõrgetasemelisi turvanõudeid ja sellist tehnoloogiat nagu anduri- ja kontrollisüsteemid, samuti kaablipaigaldus-, -hooldus- ja -remondilaevade jõudlust.

(32) Elluviidud strateegilised projektid peaksid suurendama merekaablitaristu kestlikkust, vähendades nende kliima-, energia- ja üldist keskkonnamõju.

(33) Tuginedes ennekõike kaubandus- ja tehnoloogianõukogude ja digipartnerluste kaudu toimuvale laialdasele koostööle strateegiliste rahvusvaheliste partneritega ning kooskõlas nõukogu 26. juuni 2023. aasta järeldustega ELi digidiplomaatia kohta, tuleks ärgitada liikmesriike tugevdama oma jõupingutusi kaitstud, usaldusväärse ja vastupidava merekaablitaristu väljaarendamisel. Seejuures peaksid liikmesriigid oma tegevust liiduga koordineerima ja järgima käesolevas soovituses esitatud lähenemisviisi. Algatatud üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektid peaksid aitama tagada, et ELil on võimalus luua oma strateegiliste partneritega turvaline ühendus. Eelkõige puudutab see strateegilisi projekte, mis on seotud koostööga arktilise, atlandiülese ja Vaikse ookeani ülese ühenduse sisseseadmisel. Strateegiaga „Global Gateway“ on antud ELile ja selle liikmesriikidele raamistik tiheda koostöö arendamiseks asjaomaste rahvusvaheliste partneritega, et võimaldada usaldusväärset, kaitstud ja vastupidavat digitaalset ühenduvust ELi ning naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „Globaalne Euroopa“ määrusega ja IPA III määrusega hõlmatud Sahara-taguse Aafrika, Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonna ning Aasia ja Vaikse ookeani piirkonna riikide ja piirkondade pluss kandidaat- ja naaberriikide vahel. Arvestades vajadust säilitada ühtne lähenemisviis kaitstud, usaldusväärsele ja vastupidavale merekaablitaristule ning tagada sise- ja välismeetmete vastastikune täiendavus, tuleks liikmesriike innustada tegutsema eksperdirühma kaudu. See võimaldaks tegevust paremini koordineerida ja hoida üksteist ning komisjoni ja välisteenistust kursis küsimustega, mis kuuluvad käesoleva soovituse kohaldamisalasse – nii kolmandate riikidega toimuva kahepoolse teabevahetuse kui ka mitmepoolse koostöö teemal.

([16]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2021. aasta määrus (EL) 2021/1153, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1316/2013 ja (EL) nr 283/2014 (ELT L 249, 14.7.2021, lk 38).

([17]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. septembri 2021. aasta määrus (EL) 2021/1529, millega luuakse ühinemiseelse abi instrument (IPA III) (ELT L 330, 20.9.2021, lk 1).

([18]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

([19]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/947, millega luuakse naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument „Globaalne Euroopa“, muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust nr 466/2014/EL ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/1601 ja nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 480/2009 (ELT L 209, 14.6.2021, lk 1).

(34) Liikmesriike tuleks õhutada töötama koordineeritult mitmepoolsete ja mitut sidusrühma kaasavate foorumite, sealhulgas G7 ja Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu raames ning järgima seejuures ELi digidiplomaatia põhimõtteid, täitma selle eesmärke ja kasutama selle vahendeid.

(35) EL peaks püüdma veelgi süvendada toimepidevuse, sealhulgas elutähtsa merekaablitaristu alast koostööd NATOga kooskõlas ELi ja NATO koostööd käsitleva kolmanda ühisdeklaratsiooniga ([20]). Tehtavad jõupingutused peaksid üksteist vastastikku täiendama ja vältida tuleks tarbetut dubleerimist. Ühtlasi tuleks täielikult kinni pidada vastastikuse avatuse, läbipaistvuse, vastastikkuse ja kaasatuse ning iga organisatsiooni otsustusprotsessi sõltumatuse põhimõttest. ELi ja NATO rakkerühma lõplikus hindamisaruandes ([21]) esitatud soovitustele tuginedes peaksid ELi töötajad püüdma toimepidevust käsitleva struktureeritud dialoogi raames muu hulgas veelgi edendada ühist olukorrateadlikkust NATO töötajatega.

(36) Kuna käesoleva soovituse eesmärk on olla abiks ümberkujundava mõjuga investeeringute kaasamisel, antakse sellega panus Global Gateway üleilmse digitaalse ühenduvuse eesmärgi saavutamisse kooskõlas ELi väärtuste ja standarditega. Käesolevat soovitust ellu viies peaksid liikmesriigid järgima Euroopa tiimi lähenemisviisi ja kasutama olemasolevaid juhtimisstruktuure, mille EL ja selle liikmesriigid on sisse seadnud strateegia „Global Gateway“ ning majandus- ja investeerimiskavade rakendamiseks.

(37) Arvestades, et merekaablitaristut paigaldavad harilikult erasektori sidusrühmad, ning pidades silmas nii liidu kui ka selle liikmesriikide strateegilisi huve, tuleks algatatud üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojekte rahastada erasektori vahenditest, mida võib vajaduse korral täiendada, kombineerides liidu ja liikmesriikide vahendeid vastavalt riigiabi eeskirjadele. Liidu rahastamisprogramme võib kasutada koos rahastusega, mis saadakse Euroopa Investeerimispangalt, riiklikelt tugipankadelt või muudelt arenguabi andvatelt ja avaliku sektori finantsasutustelt, aga ka erasektori finantsasutustelt ja investoritelt, sealhulgas avaliku ja erasektori partnerluse kaudu vastavalt liidu eelarvevahendite kasutamist reguleerivatele asjaomastele sätetele.

(38) Euroopa ühendamise rahastu määruse alusel rahastatakse merekaableid praegu kui tuumikvõrku, mis ühendab ELi territooriumid ja liidu kolmandate riikidega. Asjaomastel projektikonkurssidel täheldatav osalejate väga suur arv osutab kasvavale nõudlusele kaitstud, vastupidavate ja hästi toimivate merekaablite rahastamise järele. Kuna selle valdkonnaga kaasnevad pidevad kulud ja riskid, on Euroopa ühendamise rahastust saadaval rahalisel toetusel ülisuur tähtsus erainvesteeringute ligimeelitamisel ja nende investeeringutega seotud riskide vähendamisel ning projektide pangakõlblikuks muutmisel.

(39) Euroopa Komisjon võib kaaluda võimalust kasutada üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektide toetuseks paremini ära rahastamis- ja segarahastamisvahendeid, kasutades selleks Euroopa ühendamise rahastu määrusega ette nähtud eelarvet ja muid asjakohaseid vahendeid, mis aitavad erakapitali ligi meelitada ja turutingimustel tegutseda. Neid rahastamisvahendeid võiksid toetada ka liikmesriigid, näiteks oma tugipankade või finantseerimisasutuste kaudu. Üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektide rahastamise vahendiks võib olla ka programm „InvestEU“.

(40) Käesolev soovitus ei tohiks piirata liikmesriikide pädevust seoses tegevusega, mis on seotud avaliku julgeoleku, riigikaitse, riigi julgeoleku ja riigi tegevusega kriminaalõiguse valdkonnas, sealhulgas liikmesriikide õigusega jätta pakkujad või tarnijad oma turgudelt riigi julgeoleku huvides välja,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA SOOVITUSE:

1. **KOHALDAMISALA JA EESMÄRGID**

(1) Käesolevas soovituses on kindlaks määratud mitmesugused sihipärased meetmed, mida liikmesriigid võiksid riigi ja liidu tasandil võtta, et

a) korrapäraselt hinnata ja parandada olemasoleva ja uue merekaablitaristu turvalisust ja vastupidavust ning

([20]) ELi ja NATO koostööd käsitlev ühisdeklaratsioon, millele kirjutasid 10. jaanuaril 2023 alla NATO peasekretär, Euroopa Ülemkogu eesistuja ja Euroopa Komisjoni president.

([21]) ELi ja NATO elutähtsa taristu vastupidavuse rakkerühm, lõplik hindamisaruanne, 29. juuni 2023.

b) toetada merekaablitaristu paigaldamist või põhjalikku uuendamist selliste üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektide kaudu, mis vastavad mõnele järgmistest tingimustest:

1) neis osaleb vähemalt kaks liikmesriiki;

2) need ühendavad liikmesriigi ühe või mitmega tema saartest või äärepoolseimate piirkondade või ülemeremaade ja -territooriumidega;

3) need aitavad luua kas otse või kaudselt (st liiduga seotud muu kaablitaristu abil) ühenduse ühe või mitme liikmesriigi ning kolmandate riikide, sealhulgas kandidaat- ja naaberriikide vahel, või nende ühendatust märkimisväärselt parandada.

2. **MÕISTED**

(2) Käesolevas soovituses tähendab „merekaablitaristu“ nii meresidekaablit kui ka kogu taristut, mis on seotud selle paigaldamise, käitamise, hooldamise ja remontimisega.

(3) Ülejäänud osas kohaldatakse direktiivi (EL) 2022/2555 (edaspidi „küberturvalisuse 2. direktiiv“) mõisteid.

3. **LIIKMESRIIGI TASANDI MEETMED**

3.1. **Turvalisus**

(4) Liikmesriike kutsutakse üles hoolitsema selle eest, et merekaablitaristu oleks omanikust olenemata võimalikult turvaline, ning järgima seejuures vajaduse korral direktiivis (EL) 2018/1972 (edaspidi „Euroopa elektroonilise side seadustik“), küberturvalisuse 2. direktiivis ja direktiivis (EL) 2022/2557 (edaspidi „elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiiv“) sätestatud nõudeid ning Euroopa Liidu merendusjulgeoleku strateegias esitatud asjaomaseid meetmeid. Neid ärgitatakse tagama, et taristut hallatakse ja kontrollitakse piisavalt, kaitsmaks seda väliste ohtude eest ning säilitamaks taristu ja selle kaudu vahetatavate andmete turvalisuse. Seda tehes võiksid liikmesriigid võtta võimaluse korral arvesse sõjalisi turvastandardeid, et hõlbustada koostööd relvajõududega.

(5) Liikmesriigid peaksid kaaluma võimalust paluda ettevõtjate esindusorganisatsioonidelt või vajaduse korral konkreetsetelt ettevõtjatelt merekaablitaristu turvalisuse ja vastupidavuse jälgimiseks vajalikku teavet. Seda teavet saaks kasutada riigisisese merekaablitaristu kaardistamiseks ning vastavate andmete täiendamiseks ja ajakohastamiseks. Nii saaks täita lünki seni kogutud andmetes. Teabe kogumisel või vahetamisel tuleb alati säilitada teabe konfidentsiaalsus ning kaitsta kooskõlas kohaldatavate ELi normidega asjaomaste üksuste julgeolekut ja ärihuve.

(6) Liikmesriike kutsutakse hindama riigi tasandil küberturvalisust ning merekaablitaristu ja selle tarneahelate füüsilist julgeolekut ähvardavaid riske, võttes arvesse asjaomaseid ELi tasandil tehtud riskihindamisi ja stressitestide tulemusi. Riigi tasandi hinnangud oleksid asjakohasemad, kui nende raames kaardistataks olemasolev ja kavandatud taristu ning kohaldataks nii tehnilisi kui ka mittetehnilisi turvariski kriteeriumeid.

(7) Liikmesriike kutsutakse küberturvalisuse 2. direktiivi rakendades ja seejuures käesolevas soovituses esitatud liidu tasandi meetmeid arvesse võttes üles karmistama tarnijate ja ettevõtjate kohustust tagada taristu tundlike osade turvalisus, ning kui see on asjakohane, kohustust anda riigi pädevatele ametiasutustele teavet merekaablitaristus tehtavate kavandatud muudatuste kohta, samuti nõuet, mille kohaselt peavad riiklikud auditeerimis- ja sertifitseerimislaborid turvalisuse ja usaldusväärsuse huvides konkreetseid infotehnoloogiakomponente ja -süsteeme eelnevalt testima.

3.2. **Korrapärane stressitestimine üksustes**

(8) Liikmesriikidel soovitatakse õhutada merekaablitaristu ettevõtjaid tegema korrapäraseid stressiteste, tuginedes liidu tasandi ühistele põhimõtetele ja punktides 16–20 kirjeldatud üleliiduliste merekaablitaristu riskide, nõrkuste ja sõltuvuste koondhindamiste tulemustele, ning neid ettevõtjaid seejuures toetada.

(9) Stressitestimist saaks rahaliselt toetada programmist „Digitaalne Euroopa“ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/694 ([22]) (edaspidi „programmi „Digitaalne Euroopa“ määrus“) alusel, iseäranis programmi „Digitaalne Euroopa“ küberturvalisuse tööprogrammist 2023–2024.

3.3. **Loamenetluste kiirendamine liikmesriikides**

(10) Liikmesriike kutsutakse kandma hoolt selle eest, et merekaablitaristu projekteerimise, soetamise, paigaldamise, käitamise, hooldamise ja remontimisega seotud haldustaotlusi menetletakse veebikeskkonnas tõhusalt ja õigeaegselt. Selleks kutsutakse kõigi liikmesriikide asjaomaseid ametiasutusi tagama, et neid taotlusi menetletakse nii kiiresti, kui see on õiguslikult võimalik.

(11) Liikmesriikidel on soovitatav omistada merekaablitaristule lubade andmise protsessis suurim võimalik riiklik tähtsus, kui nende õiguses on selline staatus juurutatud, ning käsitleda seda taristut samamoodi ka keskkonnamõju hindamise, ja kui nende õigus seda võimaldab, ruumilise planeerimise protsessis.

(12) Liikmesriike ärgitatakse käsitama merekaablitaristu turvalisust ja vastupidavust üldiste huvide seisukohast eriti mõjuvate põhjustena direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõike 4 ja artikli 16 lõike 1 punkti c tähenduses ning ülekaalukate üldiste huvidena direktiivi 2000/60/EÜ artikli 4 lõike 7 tähenduses. Seega võiksid liikmesriigid käsitada merekaablitaristu projekteerimist, soetamist, paigaldamist, käitamist, hooldamist ja remontimist ülekaaluka üldise huvina, eeldusel et neis sätetes esitatud ülejäänud tingimused on täidetud.

(13) Liikmesriikidel soovitatakse määrata ametiasutus, mis aitab hõlbustada ja koordineerida merekaablitaristu projekteerimise, soetamise, paigaldamise, käitamise, hooldamise ja remontimisega seotud haldustaotluste menetlemist. See ametiasutus võiks omakorda nimetada koordinaatori, kes tegutseks ühtse kontaktpunktina, ning kutsuda kokku töörühma, milles oleksid esindatud kõik haldustaotluste menetlemisega tegelevad organid. Töörühm võiks koostada lubade andmise ajakava ning jälgida ja koordineerida selle elluviimist.

(14) Juhul kui otsuste tegemisse on kaasatud kaks või enam liikmesriiki, peaksid asjaomased ametiasutused võtma kõik vajalikud meetmed, et neil oleks võimalik omavahel ja komisjoniga tõhusalt ja tulemuslikult koostööd teha ning kogu tegevust koordineerida. Kui tarvis, võib kaasata ka kolmandate riikide ametiasutusi. Eelkõige peaksid liikmesriigid tegema üksteisega koostööd merekaablitaristu hooldus- ja remondisuutlikkuse arendamisel. Koos komisjoniga võiksid nad kaardistada olemasolevad laevad ja teha kindlaks tulevased vajadused.

4. **LIIKMESRIIKIDE VÕETAVAD LIIDU TASANDI MEETMED**

(15) Käesolevas jaotises osutatavad meetmed tuleks võtta ja selles jaotises kirjeldatav koordineerimine peaks toimuma mitteametliku eksperdirühma raamistikus.

([22]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/694, millega luuakse programm „Digitaalne Euroopa“ ja tunnistatakse kehtetuks otsus (EL) 2015/2240 (ELT L 166, 11.5.2021, lk 1).

4.1. **Tulevane üleliiduline riskide, nõrkuste ja sõltuvuste koondhindamine**

(16) Liikmesriike innustatakse abistama komisjoni olemasoleva merekaablitaristu ELi tasandi kaardi koostamisel riiklike kaartide alusel ja ajakohastama seda kaarti vähemalt kord aastas. Kaart peaks sisaldama kõiki vajalikke andmeid, näiteks olemasoleva ja potentsiaalse võimekuse kohta, samuti tehnilisi näitajaid, peamisi turvaelemente, liiasus- ja/või võrdsidumissüsteemide kirjeldust, omandi- ja kontrolliteavet ning kestlikkusnäitajaid.

(17) Liikmesriigid võiksid aidata komisjonil tehtud hindamisi läbi vaadata ja teha kindlaks puuduva teabe, mis takistab praegu üleliidulise riskide, nõrkuste ja sõltuvuste koondhindamise tegemist. Puudu on eelkõige teave suure riskiga merekaablitaristu tarnijate, sealhulgas nende tarnijate kriitilise tähtsusega tarneahelate kohta, millele on osutatud küberturvalisuse 2. direktiivi artiklis 22. Samuti võiksid liikmesriigid anda ülevaate vastastikustest seostest muu elutähtsa taristuga, eeskätt elektrikaablite ja gaasijuhtmetega.

(18) Liikmesriigid võiksid teha komisjonile ettepanekuid meetmete kohta, mille abil lisada puuduvat teavet, ja metoodika kohta, mis võimaldaks teha korrapäraseid üleliidulisi koondhindamisi ja kasutada neid korrapäraseks stressitestimiseks.

(19) Liikmesriike ärgitatakse abistama komisjoni merekaablitaristu riskide, nõrkuste ja sõltuvuste korrapäraste üleliiduliste koondhindamiste tegemisel.

(20) Nende hindamiste tulemuste põhjal võiksid liikmesriigid aidata komisjonil koostada kaabliturvalisuse meetmepaketi, mille alusel liikmesriigid saaksid vastu võtta meetmeid riskide, nõrkuste ja sõltuvuste vähendamiseks, pidades eeskätt silmas üleliidulise koondhindamise käigus kindlaks tehtud suure riskiga tarnijaid.

4.2. **Teabevahetus ja vastastikune abi**

(21) Liikmesriigid peaksid vahetama korrapäraselt teavet olukorrateadlikkuse, intsidentide ja nende lahendamise kohta, samuti parimate tavade kohta, mida nad kohaldavad. See aitab maksimeerida koostoimet pädevate asutustega küberturvalisuse 2. direktiivi ja elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiivi tähenduses. Liikmesriigi peaksid pakkuma üksteisele abi, eriti selleks, et leevendada liidule kui tervikule avalduvat mõju.

(22) Liikmesriikidele pannakse südamele arutada võimalikke viise, kuidas võtta kasutusele novaatorlikke lahendusi merekaablitaristut ähvardavate ohtude avastamiseks ja vältimiseks, arvestades eelkõige ELi rahastatavate projektide tulemusi.

(23) Teabe vahetamisel ja vastastikusel abistamisel peaksid liikmesriigid suutma töödelda ELi salastatud teavet erinevatel salastatuse tasemetel. Selleks soovitatakse liikmesriikidel teha kättesaadavaks asjakohaste teadmistega ja julgeolekukontrolli läbinud eksperdid kooskõlas teabe koostaja nõusoleku põhimõttega. Samuti peaksid nad määrama enda jagatavale teabele asjakohase salastatuse taseme ja tagama, et neil oleksid heakskiidetud vahendid tõhusaks teabevahetuseks erinevatel salastatuse tasemetel.

4.3. **Üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektid**

(24) Liikmesriigid peaksid aitama komisjonil valmistada ette üleeuroopalise tähtsusega strateegiliste kaabliprojektide loetelu kavandit, mis sisaldaks ka andmeid nende projektide kiireloomulisuse ja ajakava kohta, samuti projekte, mida saaks toetada liidu programmidest ja liikmesriikide vahenditest ning mis aitaksid kõrvaldada olulisi lünki ja seada sisse uusi ühendusi.

(25) Liikmesriigid peaksid aitama komisjonil teha seniste hindamiste põhjal kindlaks riskid, nõrkused ja sõltuvused, mida saaks kõrvaldada üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektide abil kooskõlas käesoleva soovitusega.

(26) Liikmesriikidel palutakse esitada loetelu strateegilistest projektidest, mis vastaksid järgmistele kriteeriumidele (ilma et see piiraks rahastamiseks kaalutavate asjaomaste liidu programmide reeglite või riigiabi eeskirjade kohaldamist):

a) projekt aitab kõrvaldada kaardistamisel tuvastatud lünka merekaablitaristus ning võib aidata sisse seada uusi või alternatiivseid turvalisi marsruute või suurendada olemasoleva merekaablitaristu läbilaskevõimet ja vastupidavust;

b) projekt aitab tarneahelat tunduvalt turvalisemaks muuta tulenevalt tarnija valimisel rakendatavatest meetmetest, mis tagavad merekaablitaristu projekteerimiseks, soetamiseks, paigaldamiseks, käitamiseks, hooldamiseks ja remontimiseks vajalike komponentide, tehnoloogia, süsteemide ja oskusteabe kättesaadavuse; projektid, mis hõlmavad riskide koondhindamise käigus kindlaks tehtud suure riskiga tarnijaid, ei ole rahastamiskõlblikud;

c) projektil peaks olema liidu ja selle liikmesriikide jaoks geostrateegiline tähtsus ehk see peaks aitama tagada ELi merekaablitaristu kõrgetasemelist turvalisust;

d) projekt aitab rahuldada ühenduvusvajadusi, mida ei ole kaasnevate riskide tõttu võimalik rahuldada üksnes erasektori investeeringute abil;

e) kui projekti rahastatakse määruse (EL) 2021/947 (edaspidi „naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „Globaalne Euroopa“ määrus“) ja määruse (EL) 2021/1529 (edaspidi „IPA III määrus“) alusel, tuleks täpsemalt uurida, mil määral vastab see kriteeriumidele a–d ja ega seda ei arendata juba strateegia „Global Gateway“ raamistikus.

(27) Liikmesriigid võiksid aidata komisjonil strateegiliste projektide loetelu igal aastal läbi vaadata ja seda ajakohastada, võttes aluseks punktis 19 osutatud üleliidulise koondhindamise merekaablitaristu riskide, nõrkuste ja sõltuvuste kohta. Lisaks kutsutakse liikmesriike andma komisjonile nõu selle kohta, kuidas peaksid strateegilised projektid aitama kindlaks tehtud riske, nõrkusi ja sõltuvusi kõrvaldada. Selleks soovitatakse liikmesriikidel arvestada järgmisi kriteeriume:

a) kas projekt vastab teatavatele kõrgetasemelise turvalisuse tagamiseks kehtestatud turvanõuetele;

b) kas projekt aitab tunduvalt suurendada merekaablitaristu jõudlust ja vastupidavust;

c) kas projekt aitab kogu merekaablitaristu kasutusea jooksul leevendada riske, mis on seotud sõltuvusega koondhindamise käigus kindlaks tehtud suure riskiga üksustest, mis on kolmandate riikide otsese või kaudse kontrolli all, võtmata arvesse komisjoni teatises C(2023) 4049 nimetatud suure riskiga tarnijaid, ning kas see aitab leevendada riske, mis on seotud võimalike häiretega komponentide (sealhulgas liini lõppseadmete), tehnoloogia, teenuste ja süsteemide tarnimisel, samuti hinnamuutuste, vähema jõudluse või alternatiivsete tarneallikatega;

d) kas projekt aitab suurendada merekaablitaristu kestlikkust, vähendades selle kliima-, energia- ja üldist keskkonnamõju.

4.4. **Rahvusvaheline koostöö**

(28) Liikmesriigid ja liit peaksid Euroopa tiimi lähenemisviisi ([23]) järgides ja olemasolevatele rahvusvahelistele koostöösidemetele tuginedes üheskoos edendama kaitstud, usaldusväärse ja vastupidava merekaablitaristu väljaarendamist kandidaatriikide, kolmandate riikide ja strateegiliste partneritega mitmepoolsete ja mitut sidusrühma kaasavate foorumite raames. Nad peaksid seda tegema kooskõlas käesolevas soovituses sätestatud käsitusega ning edendama seejuures iseäranis üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojekte.

([23]) Euroopa tiimi lähenemisviisi raames koondatakse vahendeid ja oskusteavet ning selle rakendamisse on kaasatud liit, ELi liikmesriigid (sealhulgas nende rakendusasutused ja riiklikud arengupangad), Euroopa Investeerimispank (EIP) ja Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank.

5. ÜLEEUROOPALISE TÄHTSUSEGA KAABLIPROJEKTIDE RAHASTAMINE

(29) Üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojekte tuleks rahastada erasektori vahenditest, mida võib vajaduse korral toetada liidu programmide, eelkõige määruse (EL) 2021/1153 („Euroopa ühendamise rahastu määrus“) alusel eraldatavate vahenditega ning võimaluse korral täiendada liikmesriikide vahenditega, kui see on õiguslikult võimalik ja riigiabi eeskirjadega kooskõlas ([24]). Liidu rahalisi vahendeid võiks jagada toetustena, hangete kaudu, segarahastamistoimingute raames (mida tehakse praegu näiteks programmi „InvestEU“ alusel) või avaliku ja erasektori partnerluste kaudu, järgides asjaomaste programmide reegleid.

(30) Liikmesriike ärgitatakse kaaluma võimalust panustada vajaduse korral üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektide rahastamisse muu hulgas oma tugipankade ja finantseerimisasutuste või muude rakenduspartnerite osalusega ELi tasandi segarahastamisvahendites või -toimingutes, ([25]) milleks kasutatakse Euroopa ühendamise rahastu programmi eelarvet. See peaks aitama maksimeerida avaliku sektori rahastuse mõju, kaasata erasektori rahastust ja hõlbustada investeeringute kavandamist, kui see on õiguslikult võimalik ja riigiabi eeskirjadega kooskõlas ([26]). Rakenduspartnerite arendatavate Euroopa ühendamise rahastu projektide registrite loomisel võib võtta arvesse ka eksperdirühma tööd.

(31) Tagamaks, et riikide investeeringud vastavad riigiabi eeskirjadele, soovitatakse liikmesriikidel, kes kaasinvesteerivad üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektidesse, mis on Euroopa ühendamise rahastu määruse alusel rahastamiseks välja valitud või millele on antud kõnealuse määruse alusel kvaliteedimärgis, uurida võimalust kavandada abimeetmeid, mis vastaksid kõigile tingimustele, ([27]) mis on sätestatud komisjoni määruses (EL) nr 651/2014 ([28]) ja selle muudatustes. Samuti soovitatakse liikmesriikidel uurida, kas üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojekte saab toetada avalikuks kasutuseks mõeldud võimekuse ostmisega.

(32) Üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektide rahastamiseks võivad liikmesriigid kaaluda programmi „InvestEU“ liikmesriigi osa kasutamist, andmaks oma panuse finantstoodetesse, mida kasutavad InvestEU rakenduspartnerid, nagu liikmesriigi tugipangad ja finantseerimisasutused, Euroopa Investeerimispanga Grupp või muud rahvusvahelised finantsasutused. Seejuures tuleb kinni pidada asjaomaste rahastamisprogrammide reeglitest.

(33) Üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojekte võib rahastada ka investeerimisvahendite, näiteks aktsiafondide kaudu. Liikmesriike ärgitatakse investeerima oma tugipankade ja finantseerimisasutuste kaudu riiklikesse või ELi tasandi investeerimisvahenditesse, millega toetatakse merekaablitaristut.

6. LÄBIVAATAMINE

(34) Liikmesriike kutsutakse tegema komisjoniga koostööd, et anda 2025. aasta detsembriks hinnang käesoleva soovituse mõjule ja määrata selle põhjal kindlaks vajalikud edasised sammud. Hindamisel tuleks võtta arvesse punktides 16–20 kirjeldatud üleliidulise koondhindamise tulemusi ja üleeuroopalise tähtsusega kaabliprojektide rakendamise edusamme.

([24]) Vajaduse korral võivad liikmesriigid kavandada ka investeeringuid üleeuroopalist huvi pakkuva(te)sse tähtsa(te)sse kaabliprojekti (desse) vastavalt kriteeriumidele, mis on sätestatud üleeuroopalist huvi pakkuvaid tähtsaid projekte käsitlevas komisjoni teatises („Kriteeriumid, mis võimaldavad analüüsida üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide elluviimise toetamiseks antava riigiabi kokkusobivust siseturuga“ (ELT C 528, 30.12.2021, lk 10)).

([25]) Vastavalt määruse (EL, Euratom) 2018/1046 (finantsmäärus) artikli 2 punktis 6 esitatud määratlusele.

([26]) Vastavalt turumajanduse tingimustes tegutseva ettevõtja põhimõttele ei anna liikmesriikide tehtud tehingud ettevõtjatele eelist ega kujuta endast seega riigiabi, kui tehingud on teinud võrreldavas olukorras olevad avaliku sektori asutused ja eraettevõtjad ühtedel ja samadel tingimustel (ja järelikult samal riski ja tulu tasemel) (nn *pari passu* tehingud). Vt komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses, jagu 4.2 (ELT C 262, 19.7.2016, lk 1).

([27]) Merekaabli arendamiseks antavat abi, mis vastab kõigile määruse (EL) nr 651/2014 I peatüki tingimustele ja artikli 52b eritingimustele, peetakse aluslepingu artikli 107 lõike 2 või lõike 3 tähenduses siseturuga kokkusobivaks ja see tuleb vabastada aluslepingu artikli 108 lõikega 3 ette nähtud teavitamiskohustusest.

([28]) Komisjoni 17. juuni 2014. aasta määrus (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.6.2014, lk 1).

7. **LÕPPSÄTTED**

(35) Käesolev soovitus on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel, 26. veebruar 2024

Komisjoni nimel
komisjoni liige
Thierry BRETON